

KOMENTARI OT- OPTIME TELEKOM- D.D. NA ANALIZU TRŽIŠTE PRISTUPA I ZAPOČINJANJA (ORIGINACIJE) POZIVA IZ POKRETNIH JAVNIH KOMUNIKACIJSKIH MREŽA

1. Uvod

Tržište pristupa i započinjanja (originacije) poziva iz pokretnih javnih komunikacijskih mreža u Preporuci 2007/879/EC nije definirano kao tržište podložno prethodnoj regulaciji. Sukladno članku 53. st. 2. Zakona o elektroničkim komunikacijama HAKOM je bio dužan provesti test tri mjerila da li je navedeno tržište podložno prethodnoj regulaciji

Obzirom da je nakon provedene analize tri mjerila utvrđeno kako nisu istodobno zadovoljena sva tri mjerila, te da navedeno tržište nije podložno prethodnoj regulaciji, isti predlaže ukidanje svih prethodno određenih regulatornih obveza operatorima T-mobile-u i Vipnet-u određenih Popisom mjerodavnih tržišta i operatora i davatelja telekomunikacijskih usluga koji imaju znatniju tržišnu snagu na tim mjerodavnim tržištima od 17. prosinca 2007. godine, Klasa: 344-/01/07-01/939, ur.broj: 376-11-1.

- glavne karakteristike tržišta pokretnih mreža

HAKOM u ovom dijelu predloženog dokumenta definira osnovne karakteristike tržišta pokretnih mreža. S tim u svezi, HAKOM navodi kako se tržište originacije pokretnih mreža temelji na CPP principu prema kojem strana koja upućuje poziv plaća cijeli poziv, pa sukladno tome operator u čijoj mreži završava poziv može mijenjati cijenu terminacije poziva bez straha da će zbog toga izgubiti korisnike. Međutim suprotno tržištu terminacije. niti jedan od operatora ne smije na maloprodajnoj razini povećavati cijenu svojih tarifnih paketa obzirom na opasnost gubitka dijela svojih korisnika. Međutim, to znači da u slobodnoj tržišnoj utakmici svaki od operatora nastoji pod svaku cijenu, pa čak i pod cijenu smanjene margine s kojom posluje, sačuvati svoju bazu korisnika, odnosno da neće povećavati cijene svojih tarifnih paketa. Na taj način bi čuvali cijenu svojih maloprodajnih cijena na jednoj ustaljenoj razini, a ukoliko bi na tržište došli novi operatori mogli bi povećavati cijene terminacije poziva štiteći svoje poslovanje od odljeva dijela korisnika .S tim u svezi, razvidno je kako bi na taj način, mogao biti otežan ulazak novih operatora na tržište originacije poziva iz pokretnih javnih komunikacijskih mreža.

- zamjenjivost na strani potražnje

U ovom dijelu dokumenta HAKOM je pristupio razmatranju postojanja drugih načina komunikacija kao mogućih zamjenskih usluga pozivima iz pokretnih mreža. U svrhu raščlambe usluga za korisnike s pretplatničkim odnosom i za korisnike bez pretplatničkog odnosa, HAKOM je pravilno utvrdio kako na tržištu pokretnih komunikacija prevladavaju korisnici bez pretplatničkog odnosa naspram korisnika sa pretplatničkim odnosom, unatoč činjenici da su cijene poziva više kod tarifnih paketa za korisnike bez pretplatničkog odnosa nego za korisnike za pretplatničkim odnosom. Međutim, primjedba OT-a se odnosi na zaključak HAKOM-a kako je razlog nerazmjera u broju korisnika činjenica da korisnici bez pretplatničkog odnosa imaju potpunu kontrolu troškova i ne primaju račun za obavljene usluge elektroničkih komunikacija. OT smatra da je to kriva postavka, obzirom da je nerazmjer broja korisnika bez i sa pretplatničkim odnosom plod početne ekspanzije prodavanja mobilnih uređaja bez

zasnivanja pretplatničkog odnosa, što je rezultiralo povećanju broja korisnika bez zasnovanog pretplatničkog odnosa. Smatramo da korisnik može imati jednaku kontrolu provjere troškova i u jednom i u drugom slučaju.

Shodno navedenom, smatramo da bi gore navedene konstatacije trebalo ispraviti, iako je HAKOM pravilno zaključio kako nije potrebna podjela tržišta na tržište korisnika s pretplatničkim odnosom i tržište korisnika bez pretplatničkog odnosa.

- Strukturne zapreke ulaska na tržište

U navedenom poglavlju HAKOM je prilikom provođenja analize tri mjerila nastojao utvrditi da li na tržištu postoje visoke i trajne strukturne zapreke ulasku na tržište. S tim u svezi, HAKOM je taksativno naveo neka od mjerila iz Preporuke Europske komisije iz 2002. godine. Ono što je sporno je činjenica da ta mjerila nisu u nastavku teksta objašnjena nego su samo nabrojana. OT predlaže da HAKOM detaljno objasni navedena stajališta na način da iz teksta bude razvidna njihova svrha pri provođenju testa tri mjerila.

Također, HAKOM je utvrdio kako ne postoje visoke i trajne strukturne zapreke ulasku na tržište novim operatorima obzirom da je operator Tele2 imao mogućnost izgradnje vlastite pristupne mreže putem dupliciranja mreže, što svakako nije bilo moguće operatorima nepokretnih mreža. OT predlaže dopuniti ove konstatacije, obzirom da nisu dovoljno precizno utvrđeni kriteriji za iznesene konstatacije. Međutim, ono što pri utvrđivanju postojanja ili nepostojanja ovog kriterija nije utvrđeno je činjenica financijske isplativosti ovakvih investicija što u svakom slučaju može utjecati na mogućnost ulaska novih operatora na ovo tržište. Osobito stoga što je u Preporuci 2007/879/EC kao jedna od mogućih strukturnih zapreka naveden i trošak dupliciranja koji se konkurentima ne isplati. Obzirom da HAKOM propustio ovu činjenicu uzeti u obzir, OT predlaže da se ovo mjerilo ponovno analizira.

- Drugo mjerilo: struktura tržišta koje ne teži razvoju djelotvornog tržišnog natjecanja unutar odgovarajućeg vremenskog okvira

U ovom poglavlju HAKOM je pri provođenju drugog mjerila utvrdio kako promatrano tržište kontinuirano raste na temelju parametara porasta broja prenesenih brojeva, te gustoće korisnika pokretnih mreža te da teži razvoju djelotvornog tržišnog natjecanja. S tim u svezi, utvrdio je kako na tržištu postoje tri operatora, te da tržište teži kontinuiranom porastu te djelotvornoj konkurenciji.

Međutim, ono što je po mišljenju OT- a sporno je dio teksta u kojem se spominje pristup mreži virtualnim operatorima pokretnih mreža. Naime, kao primjer je naveden zahtjev tvrtke Telcro grupa d.o.o. koja je kao potencijalni virtualni operator pokretnih mreža nastojao započeti sa komercijalnim radom, te je u tu svrhu uputila zahtjeve za pristupom infrastrukturi T-mobile-a i Vipnet-a. Međutim, tvrtka nije uspjela postići komercijalni dogovor sa navedenim operatorima. S tim u svezi, HAKOM je zaključio kako jedan pristigli zahtjev za pristup virtualnog operatora pokretnih mreža ne znači da postojeći operatori imaju namjeru kočiti razvoj tržišta, obzirom da isti nisu postigli komercijalni dogovor sa tvrtkom Telcro grupa d.o.o.

OT smatra da bi se ponašanje T-mobile-a i Vipnet-a moglo svesti pod sprečavanje ulaska na tržište, obzirom da su postojeći operatori sukladno važećim propisima bili dužni dati pristup mreži.

- Treće mjerilo: primjena mjerodavnih propisa o zaštiti tržišnog natjecanja sama po sebi ne omogućuje uklanjanje nedostataka na tržištu, te da HAKOM nije u mogućnosti utvrditi da li je zadovoljeno treće mjerilo ili ne.

Tijekom analize trećeg mjerila HAKOM je utvrdio da nije u mogućnosti utvrditi da li je zadovoljeno treće mjerilo iz testa tri mjerila, obzirom da prva dva mjerila nisu zadovoljena (tj. ne postoje visoke i trajne zapreke ulaska na tržište, te da tržište teži razvoju djelotvornog natjecanja). Međutim, OT smatra da ovakav način izvođenja zaključaka nije primjeren obzirom da je u pitanju analiza tržišta, te će rezultati iste vjerovatno vrijediti do slijedeće analize. S tim u svezi, OT iznosi primjedbu istovjetnu onoj iz analize tržišta terminacije SMS poruka, a odnosi se na konstataciju kako bi naknadna regulacija tržišta kočila razvoj tržišta kao naprimjer u slučaju dupliciranja infrastrukture. OT smatra da HAKOM tu nije uzeo u obzir zatečeno stanje nego situaciju analizira na način kao da se tržište počinje stvarati iz početka.

OT stoga predlaže da HAKOM detaljnije izvrši analizu trećeg mjerila.

2. ZAKLJUČAK

Iz svega gore iznesenog, razvidno je kako na analiziranom tržištu djeluju tri mobilna operatora kojima s obzirom na činjenicu porasta broja korisnika, a time i prihoda nije u interesu ulazak novih mobilnih operatora. Najbolji primjer za to je primjer tvrtke Telcro grupa. S obzirom na nastojanja HAKOM-a u smjeru daljnje liberalizacije tržišta, smatramo potrebnim nadzirati ponašanje postojećih operatora i bez obzira na opseg posla, provoditi analizu tržišta i u kraćim vremenskim rokovima. S tim u svezi, a bez obzira na mogućnost dupliciranja infrastrukture, još uvijek veliku prepreku ulasku novih operatora čine znatna financijska ulaganja što će u uvjetima gospodarske krize i dalje sprečavati razvoj analiziranog tržišta.